

Taina Väre, Mikko Härkönen, Johanna Vilkuna
Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Kuntaliiton lausunto Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

Selonteko on laaja ja monipuolinen ja se ulottuu pitkälle tulevaisuuteen. Selonteon suositukset ovat vielä yleisellä tasolla, mutta ne ovat oikeasuuntaisia. Selonteko nostaa esille maaseudun lukuisat haasteet ja se näkyy myös suositusten määrässä. Maaseudun elinvoiman ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi Kuntaliitto toteaa, että nyt valiokuntakäsittelyssä olevat liikenteseen, liikkumiseen ja viestintään liittyvät asiat ovat elintärkeitä maaseudulle, sekä asukkaiden, yritysten, järjestöjen että myös kuntien ja muiden julkisten toimijoiden osalta.

Keskitymme lausunnossa liikenne- ja viestintävaliokunnan toiveiden mukaisesti liikenne- ja viestintäasioihin sekä niiden merkitykseen mm. kuntien elinvoiman ja kansalaisten tasa-arvon näkökulmasta. Lausunto on kaksiosainen, ensimmäisessä osassa nostamme esille yleisiä huomioita ja toisessa osassa olemme arvioineet niitä tavoitteita ja suosituksia, joihin liikenne- ja viestintäyhteyksillä on erityistä merkitystä.

Maaseutupoliittisessa selonteossa on kuvattu maaseutumaisten alueiden ja kuntien tilannetta ja muutostekijöitä varsin kattavasti. Väestönkehitys vaikuttaa ja haastaa merkittävästi maaseutumaisten, erityisesti pitkien etäisyyksien alueiden kehitystä sekä tieverkon, liikenne- ja viestintäyhteyksien, joukkoliikenteen ja saavutettavuuden sekä rahoituksen osalta. Näillä kaikilla on merkittävä yhteys kuntien elinvoiman tekijöihin laajasti sekä kuntien järjestämien palveluiden että muiden peruspalveluiden tuottamiseen ja saavutettavuuteen.

Pidämme tärkeänä, että selonteon kansallisen maaseutuvision tavoitetilassa 2040 on mukana digitaalinen ja fyysinen saavutettavuus. ”Suomessa on digitaalisesti ja fyysisesti saavutettava, taloutta uudistava ja kestävästi elinvoimainen, *palveluiltaan luova, tulevaisuuteen uskova maaseutu*” Siksi suosituksissa ja myöhemmin toimenpide-esityksissä tulee vahvasti näkyä sekä vision tavoite sekä keinot, millä tavoitteeseen päästään.

Yleistä liikenne- ja viestintäyhteyksien merkityksestä kuntien elinvoimaan ja palveluiden saavuttavuuteen, turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen

Alueiden eriytymiseen sekä palveluverkkomuutoksiin on selonteossa kiinnitetty huomiota eri näkökulmista. Selonteon lähtökohtana on, että maaseudulla on asutusta, jolle tulee tarjota arjen sujuvuus sekä palveluiden saavutettavuus. Tämä edellyttää toimivia liikennepalveluita, liikennöitävää tieverkkoa sekä riittäviä lentoyhteyksiä. Digipalvelut ja niiden edellyttämät toimintavarmat puhelin- ja tietoliikenneyhteydet ovat peruspalveluita nykyarjessa, tieverkon tapaan.

Alueet ja kunnat erilaistuvat, eivätkä samat ratkaisut toimi kaikkialla. Valtion tulee aktiivisesti tukea ja kannustaa uudenlaisten ratkaisujen kehittämiseksi myös liikkumisen ja palveluiden saavutettavuuden osalta. Katsomme, että yhdenvertaisuuden sekä saavutettavuuden haasteisiin erilaistuvilla alueilla voidaan parhaiten vastata mahdollistamalla erilaisia palveluiden järjestämisen tapoja. Tämä edellyttää toimivan tieverkon lisäksi toimintavarmoja puhelinyhteyksiä sekä nopeita tietoliikenneyhteyksiä koko maassa.

Selonteossa todetaan, kappaleessa ”**Maaseudun elinvoima kokonaisturvallisuuden kehityksessä**” että maaseudun toimijat ovat keskeisiä huoltovarmuuden kannalta kriittisten palveluiden ja infrastruktuurin ylläpidossa. Samoin todetaan mm. tietoliikenneyhteyksien puutteet ja kulkemisen kapenevat reunaehdot. Korostamme, että maaseudun elinvoimalla ja toimivilla fyysisillä ja digitaalisilla yhteyksillä on tärkeä merkitys kokonaisturvallisuudessa maassa, jossa maaseutua 95 %.

Haluamme korostaa paikallisen, kunta- ja kylätason roolia ja merkitystä varautumisessa ja turvallisuudessa. Maaseudun toimivat liikenne- ja tietoliikenne sekä puhelinyhteydet ovat olennainen osa maamme kokonaisturvallisuutta, paikallista arjen turvaa sekä huoltovarmuutta. Mm. häiriövarmat ja nopeat kiinteät valokuituyhteydet, tieverkko, joka kestää myös raskaan, mm. maa- ja metsätalouden ja biotalouden liikennöinnin sekä toimivat puhelinyhteydet ovat perusinfrastruktuuria tämän päivän asumisessa ja elinkeinotoiminnassa.

Maaseutumaisten alueiden tilannekuva ja muutostekijät

Selonteossa mainitaan liikenneyhteydet, liikenneköyhyys, tietoliikenneyhteyksien puutteet ja saavutettavuuden haasteet maaseutualueilla useassa kohdassa. Tämä kuvaakin hyvin liikkumisen ja saavutettavuuden merkityksen sekä ihmisten arjessa, erilaisten palveluiden tuottamisessa ja

saavutettavuudessa, yritystoiminnassa, viestinnässä, arjen turvassa ja kansallisessa huoltovarmuudessa. Sekä fyysinen että digitaalinen saavutettavuus ovat perusinfrastruktuuria, jotka ovat myös tasa-arvo ja turvallisuusky-symys.

Kappaleessa ”**Välttämättömät digitaaliset yhteydet**” (s.76) todetaan julkisten palveluiden digitaalisesta ensisijaisuudesta. Se on poliittinen tavoite, joka edellyttää vahvan sähköisen tunnistautumisen välinettä ja luotettavia tietoliikenneyhteyksiä. Myös tässä paikalliset ja alueiden sisäiset erot ovat merkittäviä ja tähän liittyy myös digisyrjäytymisen uhka. Digitaalisen infrastruktuurin lisäksi, julkisten ja yksityisten palveluiden digitalisoituessa, tulee huolehtia kaikkien väestöryhmien digi -osaamisesta sekä digisyrjäytymisen ehkäisemisestä ja näiden vaatimista resursseista.

Selonteossa on kuvattu viesti- ja tietoliikenneyhteyksien haasteet hyvin ja nostettu myös suosituksiin. Mobiiliverkkojen katvealueet, 3G-verkon alarajan vaikutus puhelin yhteyksiin sekä valokuituyhteyksien hidas rakentuminen maaseutualueille luovat epätasa-arvoa alueiden välillä ja lisäävät tyytymättömyyden kierrettä.

Tietoliikenneyhteyksien toimimattomuus haastavat myös monipaikkaisuuden ja etätyön potentiaalin hyödyntämistä kunnissa. Kappaleessa ”Vahvistuvat alat”, todetaan (s.64-65) että tulevaisuuden mahdollisuudet (tietotalous, luovat alat, ruoka- ja metsätalous, biotalous jne.) edellyttävät huippunopeita ja laadukkaita tietoliikenneyhteyksiä. **Toteamme, että tietoliikenneinvestoinnit tulisivatkin nähdä investointeina, ei pelkkänä kulueränä, elinkeinojen tulevaisuuden toimintaympäristöön. Lisäksi toteamme, että vastuuta valokuituyhteyksien rakentamisesta ei voi jättää kansalais- tai vapaaehtoistoiminnan ja kuntien vastuulle niillä alueilla, joilla tietoliikenneyhteydet eivät rakennu markkinaehtoisesti.**

Kappaleessa ”Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan merkitys” korostetaan vapaaehtoistoiminnan tärkeyttä maaseudun välttämättömien toimintojen ylläpitäjinä. Tässä huomioidaan sekä kyläverkkojen rakentaminen että yksityisteiden kunnossapito sekä kyläturvallisuus sisältäen mm. kyläradiotoiminnan. **Toteamme, että sekä kyläverkkojen rakentamisessa että yksityisteiden kunnossapidossa myös kuntien rooli on olennainen, mutta näiden kustannuksia ei tule jättää kuntien ja vapaaehtoistoiminnan vastuulle.**

Suomen digitaalisten tavoitteiden saavuttamishaasteet on nostettu esille kappaleessa ”TKI, julkiset hankinnat ja rahoituksen saatavuus”. Kappaleessa todetaan, että digitaalinen kuilu on kasvanut maaseudun ja kaupungin välillä vuosien 2020 ja 2024 välisenä aikana. Lisäksi todetaan, että vuoteen 2040 mennessä ennakoitua automatisaation, digitalisaation ja vihreän siirtymän

aiheuttavan laadullisia muutoksia, jotka vaativat osaamisen uudistamista, innovaatioita ja investointeja uuden teknologian käyttöön ja uusien arvoketjujen rakentamiseen. **Katsomme, että jotta näihin mahdollisuuksiin voidaan vastata, tietoliikenne- ja viestintäinfran toimivuus ja laatu on keskeinen edellytys myös maaseutualueilla sekä asuttavuudelle että maaseudun yritystoiminnalle mutta myös turvallisuudelle.**

Lisäksi kappaleessa ”**Palveluiden fyysinen saavutettavuus**” (s. 82), kysytäänkin, ”millä ohjauksella ja rahoituksella voidaan turvata yhdenvertaiset edellytykset digikansalaisuuteen ja julkisten palvelujen käyttöön kaikille”. **Katsomme**, että valtion tulee osaltaan vastata näiden tavoitteiden toteutumisesta.

Yksityistieverkon osalta toteamme, viitaten s. 54 ”Yksityistiet maaseutuilmionä” tekstiin, että koko tieverkoston merkitys kuntien elinvoimaan, yritysten ja asukkaiden arjen sujuvuuteen, jää tässä hajanaiseksi ja yksityistieasiat irralliseksi osaksi selonteossa. Liikenneverkkojen kokonaisuus olisi sen merkittävyyden vuoksi ansainnut oman kappaleensa ”maaseudun tilannekuva” -kappaleessa.

Kunnat ovat merkittäviä yksityisteiden avustajia, mikä tulisi tunnistaa vahvemmin selonteossa. Kuntaliitto on arvioinut (2026) kuntakyselynsä pohjalta, että kunnat myöntävät yksityistieavustuksia vuosittain yhteensä noin 31 milj. euroa vuodessa. Lisäksi kuntien muun tuen, kuten kunnossapidon, arvo on vähintään 6–7 milj. euroa vuodessa. Kunta voi avustaa yksityisteitä ja vastata omasta yksityisteiden käytöstään joko käyttömaksuilla, yksityistieavustuksilla, sopimuksilla tai tieosakkuudella, mikäli sillä on kiinteistönomistusta tien vaikutuspiirissä.

Tilannekuvan nostoissa ja päätelmissä (kuva 5, s. 97) Tietoliikenne ja liikenneyhteyksien parantaminen mainitaan elinkeinotoiminnan vahvistamiseksi nähtäisiin tarpeena vain läntisen Suomen alueella. Toteamme, että tämä on olennainen kaikkialla Suomessa, erityisesti pitkien välimatkojen alueilla, Itä- ja Pohjois-Suomessa. Pitkät etäisyydet ja heikot yhteydet ja saavutettavuuden haasteet kyllä mainitaan näiden osalta - yhtenä ratkaisuna etäisyyksien taklaamiseen ovat digi-yhteydet ja -palvelut.

Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks

5.1 Tavoite: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta

Suositus 1: Varmistetaan kansalaisten ja alueellinen yhdenvertaisuus digitalisaatiotavoitteiden saavuttamiseksi.

Suositus on kannatettava ja Kuntaliitto katsoo, että valtiolla tulee olla vastuuta valokuituinvestoinneissa. Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että tavoite suositukseen ei ota huomioon kunnan sivistyspalveluita.

Digitalisaatiota hyödynnetään monin tavoin kunnan eri toimialoilla, jolloin on myös olennaista, että digitaalinen infrastruktuuri on kattavaa ja toimivaa.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kunnat voivat hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia monipuolisesti. Digitaaliset palvelut ja näihin liittyvä yhteistyö mahdollistavat monia tapoja tuottaa koulutus-, sivistys ja muita palveluita sekä kehittää uusia innovaatioita. **Kuntaliiton mukaan digitalisaation avulla voidaan edistää koulutuksen ja opetuksen saavutettavuutta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että perusopetuksessa voitaisiin nykyistä joustavammin hyödyntää etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta lähiopetusta täydentävänä ratkaisuna.**

Toisen asteen koulutuksessa digitalisaatio on yksi tärkeä osaratkaisu huolehdittaessa koulutuksen laadusta ja saavutettavuudesta kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi lukiokoulutuksessa digitalisaatio mahdollistaa opintotarjonnan laajuuden ja laadun myös paikallisesti pienemmällä opiskelijamäärällä.

Suositus 2: Vahvistetaan kestävästä liikkumisesta, liikenteen ja logistiikan edellytykset maaseutumaisilla alueilla

Pidämme hyvänä, että selontekoa on täydennetty toimilla, joilla voidaan vastata maaseutualueiden erityispiirteisiin ja -tarpeisiin kestävästä liikkumisesta, liikenteen ja logistiikan osalta.

Toteamme, että tiestön kunto ja perusväylänpidon riittävät resurssit ovat keskeisiä maaseudun saavutettavuuden ja elinvoiman kannalta. Valtion budjettirahoitus on pitkään kohdennettu pääasiassa vilkkaasti liikennöidyille väylille, mikä on lisännyt korjausvelkaa erityisesti vähäliikenteisellä tieverkolla. Alempi tieverkko on kuitenkin elintärkeä niin elinkeinoelämälle kuin asukkaille.

Toimiin on kirjattu, että valtio määrittelee alueellisen liikenteen tavoitteellisen vähimmäispalvelutason. Alueellisen linja-autoliikenteen hankkiminen kaupunkiseutujen ulkopuolella on valtion (Traficom) tehtävä. Palvelu on ollut kroonisesti alirahoitettu ja se on nojannut yhä enemmän

kuntien maksuosuuksiin. Jos palvelun valtion rahoitusta ei vahvisteta, edessä on palvelun kuihtuminen sekä kuntakeskusten ja opiskelun, työpaikkojen ja keskittyvien palveluiden saavutettavuuden heikkeneminen.

Kannatamme poikkihallinnollista, eri viranomaisten välisen yhteistyön ja koordinoinnin vahvistamista julkisesti tuettujen henkilöliikennepalvelujen osalta. Käynnissä oleva liikenne- ja viestintäministeriön tietopilotti tarkastelee Kela- ja sote-matkojen yhdistämispotentiaalia. Pidämme tärkeänä, että selvityksessä arvioidaan myös joukkoliikenteen potentiaalia tutkituilla reiteillä. Kuntien ja muiden julkisten tilaajien yhteistyön mahdollisuuksia kuljetusten optimoimiseksi tulisi myös selvittää.

Liikenteen lainsäädännön valmistelussa on tärkeää arvioida maaseutuvaikutukset huolellisesti. Ajankohtainen esimerkki on taksisääntelyn uudistaminen: korjauksilla ei tule ratkaista ongelmia kaupunkimaisilla alueilla siten, että samalla nostetaan alalle tulon kynnystä maaseudulla.

Suositus 3: Parannetaan yksityisteiden kuntoa - talouden, huoltovarmuuden ja varautumisen vahvistamiseksi

Yksityisteiden merkitys ja haasteet on selonteossa tunnistettu. Vastaavasti tarkastelua tulisi syventää myös valtion tieverkon osalta, jolla on keskeinen rooli maaseudun saavutettavuudessa. Myös kuntien katuverkot ovat paikallisesti tärkeitä, ja niihin kohdistuu huomattavaa korjausvelkaa.

Suositus 4: Varmistetaan saaristoliikenne, myös poikkeusoloissa

Toimiva saaristoliikenne mm. yhteysalukset, lossit ja sillat, edistävät yhdenvertaisuutta saariston ja mantereiden asukkaiden välillä. Lisäksi se varmistaa saariston elinkeinotoimintaa, turvallisuutta ja huoltovarmuutta.

Tavoite 5.2 Vahvistetaan talouden uudistamista tukevia rakenteita

Suositus 5: Uudistetaan maaseudun talouden rakenteita sen potentiaalin täysimääräiseksi hyödyntämiseksi.

Suositus 7: Varmistetaan maaseudun talouden rakenteiden uudistuminen parantamalla osaamisen, koulutuksen ja omistajavaihdosten edellytyksiä

Selonteon tavoitteessa 5.2. ja **suosituksissa 5 ja 7** kiinnitetään huomiota mm. TKI-järjestelmään, innovaatioiden tukemiseen, rahoitusvälineiden saatavuuteen, valtion julkisiin hankintoihin, maaseudun yrittäjyyden edistämiseen, ml. maahanmuuttajat, nuoret ja naiset, luovat alat talouden uudistamisen rakenteina. Näiden kaikkien hyvin perusteltujen tavoitteiden toteutuminen edellyttää sekä fyysistä liikkumista ja saavutettavuutta mutta erityisesti myös huippunopeita ja toimintavarmoja tietoliikenneyhteyksiä. Sekä

fyysiset että digitaaliset yhteydet ovat peruspalveluita, perusrakenteita talouden uudistamisessa.

Tavoite 5.3 ”Voimistetaan toimintaedellytyksiä, hyvinvointia, luottamusta ja tulevaisuususkkoa.

Suositus 10. Mahdollistetaan maaseutujen asuttavuus parantamalla peruspalveluiden saatavuutta sekä varmistamalla ihmisten ja yhteisöjen kuuleminen ja osallistuminen hyvinvointialueilla.

Tavoite korostaa ihmisten mahdollisuuksia asua maaseutumaisilla alueilla. Pidämme tärkeänä selonteon huomiota, että tämä edellyttää saavutettavia ja alueiden erityispiirteitä huomioivia peruspalveluiden järjestämistapoja. Selonteossa ei kuitenkaan ole kuvailtu millä keinoin rahoituskysymykset on tarkoitus ratkaista maaseudun asuttavuuden varmistamiseksi.

Perusopetuksen järjestämisen lähtökohdat ovat erilaisia riippuen kunnan olosuhteista ja palveluverkon rakenteesta. Kuntien ylläpitämä kouluverkko on vielä kattavaa. Noin viidennes oppilaista on koulukuljetuksissa, eivätkä määrät ole nousseet. Tosin kuntakohtaiset erot kuljetusoppilaiden määrissä ja osuuksissa sekä kuljetuskustannuksissa ovat suuria. Kunnat eivät kuitenkaan ole ajautuneet tilanteeseen, jossa oppilaita olisi pitkäaikaisesti majoitettava lukuvuoden aikana, koska koulumatkoille määritelty ajallinen kesto ylittyisi. Tulevina vuosina syntyvyyden rajun lasku vaikuttaa kuntien tapaan huolehtia perusopetuksen laadusta ja saavutettavuudesta.

Kuntaliiton arvion mukaan opetuksen järjestäjät hyödyntävät yhteistyön mahdollisuuksia, mutta yhteistyötä voitaisiin tehdä nykyistä enemmän. Tämän lisäksi tarvitaan joustavien opetuksen järjestämistapojen kehittämistoimia. **Pidämme tärkeänä, että etäopetuksen mahdollistamiseksi otetaan kehittämisaskeleita esimerkiksi kokeilujen muodossa.** Kunnat ovat suhtautuneet myönteisesti opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustushakuun, jolla edistetään perusopetuksen järjestämisen yhteistyörakenteita.

Suositus 11. Lisätään liikkumista ja vahvistetaan hyvinvointia ja toimintakykyä maaseuduilla, alueelliset erityispiirteet ja -haasteet tunnistaen ja huomioiden.

Suositus lisätä liikkumista ja vahvistaa hyvinvointia ja toimintakykyä korostaa alueellisten erityispiirteiden ja -haasteiden huomioimista. Liikkumattomuutta haastaa maaseudulla mm. pitkät etäisyydet ja haasteet päästä liikuntaharrastusten pariin. Väistämättä myös väestörakenteen muutos haastaa pohtimaan muun muassa palveluiden sisältöä, rakennetta, liikunnan harrastamisen olosuhteita sekä kuljetuspalveluiden tarvetta väestön ikääntyessä.

Suositus 13. Turvataan kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä huomioiden niiden kriittinen merkitys maaseudulle.

Toteamme, että suositus on kannatettava, mutta se ei saa tarkoittaa, että niillä korvataan julkiset palvelut. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan tulee olla **julkisia palveluita täydentävää toimintaa**, jota tehdään yhteistyössä mm. kuntien kanssa. Tässä tulee huomioida väestökehitys ja väestön ikään-tyminen ja sen vaikutus vapaaehtoistointaan varsinkin maaseudulla.

Suositus 14. Varmistetaan yleishyödyllisten välttämättömyyspalveluiden (SGEI) saatavuus ja saavutettavuus.

Katsomme suosituksen tarpeelliseksi.

Tavoite 5.4. Lisätään, kootaan ja hyödynnetään yhteiskunnallista maaseututietoa.

Suositus 17. Seurataan väestöltään vähenevien kuntien kestävä elinvoimaisuutta -älykästä sopeutumista - ja hyödynnetään tietoa hyvien mallien tunnistamisesta ja edistämisestä.

Katsomme, että seuranta on tarpeellista, mutta tavoitteena tulisi olla aktiiviset toimet, joilla varmistetaan, että kunnilla ja alueilla on mahdollisuudet toteuttaa ja edistää älykkään sopeutumisen keinoja esim. pilottihankkeiden, kokeilujen ja hankerahoituksen kautta.

Suositus 19. Arvioidaan maaseudun väestökehityksen vaikutuksia kokonaisturvallisuuden elintärkeille toiminnoille

Katsomme, että arviointi on tarpeellista mm. kokonaiskuvan saamiseksi, mutta tavoitteena tulisi olla aktiiviset toimet, joilla varmistetaan, että kunnilla ja alueilla ja asukkailla on mahdollisuudet kokonaisturvallisuuden edistämiseksi.

Tieto- ja puhelinliikenteen toimintavarmuus sekä tiestön kunto ja liikennöitävyys on osa arjen turvallisuutta ja siten osa kokonaisturvallisuutta. Tämän vuoksi tulee varmistaa, että tieto esim. puhelin ja tietoliikenneyhteyksistä on oikeaa ja ajantasaista (esim. tietoliikenneyhteyksien nopeuksissa tai kattavuudesta, puhutaan todellisista nopeuksista ja kattavuudesta, ei mahdollisista) ja tieto on käytettävissä mm. rahoitustarpeen arvioinneissa, sekä kansallisella että EU:n tasolla.

Suositus 22. Säännönmukaistetaan maaseutuvaikutusten arviointi keskus- ja aluehallinnossa ja vahvistetaan sen toteuttamista tulevat maaseutupolitiikan välineet.

Tässä kohdassa todetaan MVA:n edistäminen ja seuranta mutta ei avata selkeästi, mitä edistäminen ja säännönmukaistaminen käytännössä tarkoittaa. Jotta maaseutuvaikutusten arviointia toteutettaisiin nykyistä enemmän, tulisi menetelmää kehittää siten, että arviointia voidaan toteuttaa esim. osittain sähköisesti tai osana muita arviointeja ja uudistusprosesseja. Lisäksi lainsäädäntötyössä MVA tulisi tehdä aina maaseudun kannalta merkittävässä lakiuudistuksissa (esim. käynnissä olevan hankintalain uudistus ja yksityistielain uudistus).

SUOMEN KUNTALIITTO

Taina Väre
Erityisasiantuntija

Mikko Härkönen
Elinvoimajohtaja

Jakelu LIV@eduskunta.fi

Tiedoksi kirjaamo@kuntaliitto.fi